MADDƏ 5 — YARIŞIN QURULUŞU

5.1. Məqsəd

Bu Maddə yarışın ümumi quruluşunu, disiplinlərini, kateqoriyalarını və tətbiq olunan qaydaları müəyyən edir.

Bu Qaydalar həddəsaslı xal sistemini (SARGUT və ACAR xalları; hesab 6 xala çatanda matç UTKU ilə bitir) vaxta görə nəticə ilə birləşdirən qarışıq yarış modelinə əsaslanır. Həddsistemi matçı birbaşa bitirə bilər; vaxt bitəndə toplanmış texniki üstünlük həlledici amildir.

5.2. Alpaqut disiplinləri

Alpaqut beş disiplin üzrə keçirilir: AYÇA, BATUR, CAYMAZ, QURŞAK və KAÇUT.

Kod	Pillə	Yarış üslubu	Qısa təsvir
A	**AYÇA**	Məhdud kontakt	Aypara (AYÇA) üslublu əl və ayaq zərbələrini, süpürmələri və atış texnikalarını əhatə edən yarış formatı.
B	**BATUR**	Qarışıq yarış	Tam əl və ayaq zərbələrini, klinç və atış hərəkətlərini, boğucuları və qıfılları əhatə edən qarışıq döyüş formatı.
C	**CAYMAZ**	Tam kontakt	Həlledici əl və ayaq zərbələrinə əsaslanan, ayaq üstə keçirilən tam kontaktlı disiplin.
G	**QURŞAK**	Kəmər və yer güləşi	Klinçi, atışları, boğucuları, itiləməni, süpürmələri və qıfılları, habelə ənənəvi kəmər güləşi texnikalarını əhatə edən qarışıq (zərbəsiz) disiplin
K	**KAÇUT**	Taktiki özünümüdafiə	Silahlı və silahsız özünümüdafiə bacarığının nümayiş yolu ilə qiymətləndirilməsi

5.3. Yarışın ümumi qaydaları

Aşağıdakı qaydalar bütün disiplinlərə aiddir. Hər disiplinin xüsusi fərqləri Maddə 8-də verilir.

- Yarışlar yaş və çəki kateqoriyaları üzrə təşkil olunur (Əlavə 1).
- Fərdi yarışlarda iştirakçının dəyişdirilməsinə icazə verilmir.
- Çağırıldıqdan sonra iki (2) dəqiqə ərzində meydana çıxmayan iştirakçıya texniki məğlubiyyət verilir.
- Matçı dayandırmaq səlahiyyəti iştirakçıya, məşqçiyə, Mərkəz Sınayçısına və Yarış Həkiminə məxsusdur.
- Passiv döyüş, qəsdən yayınma və matçın tempini aşağı salmağa yönəlmiş davranış KINAK cəza sistemi ilə qiymətləndirilir. Bu qayda bütün disiplinlərə aiddir.
- Hər matç aşağıdakı ardıcıllıqla keçir:
  - 1-ci dəqiqə → BÖRÜ çevrəsi
  - 2-ci dəqiqə → BERKUT çevrəsi
  - 3-cü dəqiqə → BÖRÜ çevrəsi

Qeyd: 2 dəqiqəlik matçlar (uşaq, yeniyetmə və böyük yeniyetmə kateqoriyalarının ilkin matçları) adətən iki mərhələdən ibarətdir: 1-ci dəqiqə — BÖRÜ çevrəsi; 2-ci dəqiqə — BERKUT çevrəsi. Nəticə bərabər olarsa, BÖRÜ çevrəsində həlledici üçüncü dəqiqə əlavə olunur. Finallar həmişə üç mərhələdə keçirilir.

5.4. Bərabərlik halında qalibin müəyyən edilməsi

Yarış növü	Bərabərlik olduqda	İkinci dəfə bərabərlik olduqda
İlkin mərhələ	BÖRÜ çevrəsində 1 dəqiqəlik əlavə vaxt	İlk texniki xala qədər, ən çoxu 2 dəqiqə davam edir; xal alınmazsa, qalib aşağıdakı meyarlarla müəyyən olunur
Final	Tam 3 dəqiqəlik əlavə dövrə	İlk texniki xala qədər, ən çoxu 2 dəqiqə davam edir; xal alınmazsa, qalib aşağıdakı meyarlarla müəyyən olunur
Hər iki halda	Meyarlar ardıcıl tətbiq olunur: KINAK-ı az olan; son texniki üstünlük; etibarlı texniki cəhdlər; rəqibi BÖRÜ çevrəsindən çıxaran hərəkətlər	Bütün meyarlar bərabər olduqda — 3 Sınayçının səs çoxluğu ilə qərar

- **Xallar bərabər olduqda qalib aşağıdakı meyarlarla — göstərilən sıra ilə — müəyyən olunur; tətbiq oluna bilməyən meyardan (məsələn, matçda xal qazanılmayıbsa) növbəti meyara keçilir:** 1) KINAK-ı az olan atlet üstün sayılır; 2) son texniki üstünlük — matçda son xalı qazanan atlet; 3) ölçülə bilən texniki üstünlük (qeydə alınmasına Masa Sınayçısı cavabdehdir) — aşağıdakı meyarlar ardıcıl tətbiq olunur: etibarlı texniki cəhdlərin sayı; rəqibi BÖRÜ çevrəsindən kənara çıxaran hərəkətlərin sayı (sıxma və itələmə daxil); 4) 3 Sınayçının səs çoxluğu ilə son qərar (döyüş disiplinlərində: Mərkəz Sınayçısı, Masa Sınayçısı və Koordinator). Meyarlar ardıcıl tətbiq olunur; yuxarı meyar bərabərliyi həll edəndə aşağı meyarlar tətbiq olunmur.

5.5. Video icmalı

- Yarışın tam video yazısı aparılmalıdır: beynəlxalq, qitə və dünya yarışlarında ən azı iki (2), milli yarışlarda ən azı bir (1) kameradan; regional və yerli yarışlarda — yarışın əsasnaməsinə uyğun olaraq.
- Video icmalı yalnız komanda nümayəndəsinin rəsmi ETİRAZ kartı ilə başladığı etiraz prosesində tətbiq olunur. Koordinator və ya Sınayçı video icmalına öz təşəbbüsü ilə başlaya bilməz.
- Hər atletə bir matçda bir (1) video icmalı hüququ verilir. Etiraz təmin olunarsa, bu hüquq saxlanılır; rədd edilərsə, hüquq istifadə olunmuş sayılır. Açıq-aşkar əsassız və ya yarışın gedişini pozmağa yönəlmiş etirazlara KINAK cəzası verilə bilər.
- Video icmalını Sınayçı Heyəti Koordinatorla birlikdə aparır və ən çoxu beş (5) dəqiqə ərzində başa çatdırır. Sübut olunmuş Sınayçı səhvi matçın nəticəsinin dəyişdirilməsi üçün əsasdır; Koordinator hadisəni rəsmi protokola yazır, Baş Sınayçı isə son qərarı elan edir.

5.6. Çevrədən çıxma

5.6.1. Matç həmin dəqiqədə fəal olan çevrədə — BÖRÜ və ya BERKUT — keçirilir. Çevrənin içində qalmaq atletin öz məsuliyyətidir; rəqibin sıxmasından AYÇA (aypara) hərəkəti ilə yayınmağa icazə verilir.
5.6.2. Ayaq üstə mübarizədə çıxma. Atletin hər iki ayağı çevrənin xəttini keçdikdə Mərkəz Sınayçısı mübarizəni dayandırır və xəbərdarlıq edir; mübarizə çevrənin mərkəzindən bərpa olunur. Bir ayaq çevrənin içində qalırsa, çıxma sayılmır. Təkrar olunarsa, KINAK verilir.
5.6.3. Qaçma. Atlet arxa çevirib çevrədən kənara qaçdıqda xəbərdarlıq edilmir; birbaşa KINAK tətbiq olunur.
5.6.4. Yer mübarizəsində çıxma. Atletin bədəni tamamilə çevrənin xəttindən kənara keçdikdə Mərkəz Sınayçısı mübarizəni dayandırır və o, çevrənin mərkəzindən ayaq üstə bərpa olunur. Bu halda xəbərdarlıq edilmir.
5.6.5. Rəqibin çevrədən çıxarılması, o cümlədən itələmə ilə, çıxmağa məcbur edən atletin xeyrinə qeydə alınır (bax: Maddə 5.4).
5.6.6. Atlet təhlükəsizlik zonasından kənara çıxdıqda Mərkəz Sınayçısı matçı dərhal dayandırır.

5.7. BÖLÜK (komanda yarışı)

5.7.1. Alpaqutda yarış yalnız fərdi deyil. Fərdi görüş atletin öz tarazlığını — bədənini, xarakterini və hazırlığını — sınayır. BÖLÜK yarışı isə EL-i sınayır: atlet təmsil etdiyi birliyin adından çıxış edir və nəticəni üç atletin birgə səyi müəyyən edir.
5.7.2. BÖLÜK üç atletdən ibarət yarış dəstəsidir; bir ehtiyat atlet saxlanılır.

Məsələ	**Qayda**
Tərkib	Üç atlet və bir ehtiyat
Çəki	Üç çəki qrupunun — yüngül, orta və ağır — hər birindən bir atlet
Döyüş disiplinləri	AYÇA, BATUR, CAYMAZ və QURŞAK disiplinlərində üç ardıcıl görüş keçirilir; daha çox qələbə qazanan BÖLÜK qalib elan olunur
Bərabərlik	Qələbələrin sayı bərabər olduqda (bu, yalnız görüşlərdən biri qalibsiz bitəndə, məsələn, hər iki atlet diskvalifikasiya olunanda mümkündür) ümumi xal (görüşlərdə toplanmış SARGUT və ACAR xallarının cəmi) üstün tutulur; o da bərabər olarsa, hər BÖLÜK-ün seçdiyi bir atlet arasında həlledici görüş keçirilir
KAÇUT disiplini	Üç atlet Yörtəmi eyni vaxtda və sinxron icra edir; icranın vəhdəti ayrıca qiymətləndirilir

5.7.3. Fərdi yarışın bütün qaydaları — xal sistemi, KINAK, tibbi protokol və təhlükəsizlik tələbləri — komanda yarışında dəyişmədən tətbiq olunur.
5.7.4. BÖLÜK-ün tərkibini, çəki qruplarının hədlərini, əvəzetmə qaydasını və sinxron icranın qiymətləndirilməsi meyarlarını Federasiya müəyyən edir.

5.8. Turnirin formatı

5.8.1. Hər turnir müvafiq yaş və çəki kateqoriyaları daxilində ayrıca keçirilir; iştirakçılar yalnız öz kateqoriyalarında qarşılaşır.
5.8.2. Döyüş disiplinləri (AYÇA, BATUR, CAYMAZ, QURŞAK). Əsas format olimpiya sistemidir (məğlub olan çıxır). Format aşağıdakı qaydalarla tamamlanır:

Termin	**İzah**
Olimpiya sistemi	Məğlub olan atlet yarışı tərk edir; qalib növbəti mərhələyə keçir
Səpələmə	Güclü atletlər püşk cədvəlində bir-birindən ayrı yerləşdirilir ki, ilk mərhələlərdə qarşılaşmasınlar
Rəqibsiz keçid	İştirakçıların sayı püşk cədvəlini doldurmadıqda öndə gedən iştirakçılar birinci dövrəni rəqibsiz keçir. Rəqibsiz keçid reytinqdə yuxarı olan atletlərə verilir; reytinqi olmayan atletlər arasında püşk atılır. Rəqibsiz keçid protokolda qələbə kimi qeyd olunur, lakin reytinq hesablamasına yalnız keçirilmiş döyüşlər daxil edilir
Təsəlli görüşləri	İki finalçıya məğlub olan atletlər iki bürünc medal üçün ayrıca yarışır

Termin	**İzah**
Dairəvi sistem	İştirakçılar beşdən az olduqda hər biri hər biri ilə qarşılaşır; ən çox qələbə qazanan atlet qalib olur

5.8.3. KAÇUT (forma). KAÇUT disiplini xal sıralaması ilə keçirilir: ilkin mərhələdə bütün iştirakçılar çıxış edir, ən yüksək xal toplayan səkkiz atlet finala keçir. İştirakçılar az olduqda bir dövrə keçirilir.
5.8.4. Mərhələlərin gedişi. Böyük turnir aşağıdakı kimi qurulur: ilkin dövrələr, dörddəbir final, yarımfinal və final; bürünc medallar təsəlli görüşləri ilə müəyyən olunur.